

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 124/2018-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. júna 2018 v senáte zloženom z predsedu senátu Rudolfa Tkáčika, zo sudkyne Jany Baricovej a sudcu Mojмира Mamojku prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], právne zastúpených advokátom JUDr. Milanom Slobodnikom, advokátska kancelária, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Rožňava v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 122/2008 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Rožňava v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 122/2008 porušené boli.

2. Okresnému súdu Rožňava prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 122/2008 v časti o trovách konania konal bez zbytočných prietáhov.

3. [REDACTED] a [REDACTED] priznáva finančné zadost'učinenie každému v sume 500 € (slovom päťsto eur), ktoré je Okresný súd Rožňava p o v i n n ý vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Rožňava je p o v i n n ý uhradiť [REDACTED] a [REDACTED] trovy konania v sume 765,31 € (slovom sedemstošesťdesiatpäť eur a tridsaťjeden centov) na účet ich právneho zástupcu advokáta JUDr. Milana Slobodnika, advokátska kancelária, Štúrova 20, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 124/2018-17 z 20. marca 2018 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Rožňava (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 122/2008 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia boli žalovanými v konaní o určenie neplatnosti závetu, ktoré sa začalo podaním žaloby 25. septembra 2008 a ktoré v časti výroku o trovách konania nie je dosiaľ právoplatne skončené.

3. Sťažovatelia navrhli, aby ústavný súd o ich sťažnosti rozhodol nálezom, ktorým vysloví, že ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48

ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní na okresnom súde pod sp. zn. 5 C 122/2008 porušené boli a prikáže okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietáhov. Súčasne sa sťažovatelia domáhali priznania finančného zadosťučinenia v sume 2 000 € a úhrady trov konania.

4. Na základe výzvy ústavného súdu a oznámenia ústavného súdu o prijatí sťažnosti sťažovateľov na ďalšie konanie sa k sťažnosti vyjadril okresný súd podaním sp. zn. Spr 18/18 z 10. mája 2018. Predseda okresného súdu uviedol, že v napadnutom konaní po vykonaní znaleckého dokazovania vzali žalobcovia žalobu späť, pričom okresný súd na základe tejto skutočnosti uznesením č. k. 5 C 122/2008-146 z 15. marca 2010 napadnuté konanie zastavil. Výrok o zastavení konania nadobudol právoplatnosť 13. apríla 2010 a ostatné výroky týkajúce sa trov konania boli napadnuté odvolaním zo strany žalovaných. Krajský súd v Košiciach uznesením č. k. 9 CoD 47/2010-171 z 29. júla 2011 zrušil uznesenie okresného súdu vo výroku, ktorým boli žalovaní zaviazaní zaplatiť trovy konania štátu, a vo výroku, ktorým bolo vyslovené, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. Následne okresný súd uznesením č. k. 5 C 122/2008-176 zo 8. júna 2012 zaviazal žalobcov uhradiť trovy konania žalovaným, a to vo výške 892,15 €. Proti tomuto uzneseniu bolo podané odvolanie zo strany žalobcov a vec bola predložená na konanie odvolaciemu súdu, ktorý však spis vrátil prípisom z 18. decembra 2012 ako predčasne predložený, keďže uznesením nebolo rozhodnuté o trovách štátu. Okresný súd uznesením č. k. 5 C 122/2008-201 z 27. júna 2016 rozhodol o trovách štátu tak, že zaviazal žalobcov k zaplateniu sumy 418,23 €. Po právoplatnosti daného uznesenia a zložení trov štátu žalobcami 8. marca 2017 bol vyznačený pokyn zákonnej sudkyne na založenie spisu do archívu.

Predseda okresného súdu vo svojom stanovisku uvádza, že *„zákonná sudkyňa nepostupovala správne, keď po právoplatnosti uznesenia o trovách štátu spis nepredložila Krajskému súdu v Košiciach na rozhodnutie o odvolaní žalobcov voči uzneseniu, ktorým bolo rozhodnuté o trovách účastníkov konania... omylom dala pokyn na založenie veci do archívu a z tohto dôvodu nebol spis predložený Krajskému súdu v Košiciach...“*

... Nečinnosť súdu je možné konštatovať od právoplatnosti uznesenia 5C 122/2008-201 zo dňa 27. júna 2016, ktoré nadobudlo právoplatnosť 20. júla 2016. Vtedy mal byť spis

predložený odvolaciemu súdu a nemal byť uložený do archívu. Za toto obdobie sa jedná o zbytočné prietahy vo veci, ku ktorým došlo z dôvodu omylu zákonnej sudkyne...“.

5. K vyjadreniu okresného súdu sťažovateľa prostredníctvom právneho zástupcu zaujali stanovisko podaním, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 25. mája 2018. V uvedenom vyjadrení sa uvádza: „... *trváme na tom, že naša vec týkajúca sa rozhodovania o trovách konania nie je právne zložitá a nevymyká sa z bežnej rozhodovacej činnosti súdov... z hľadiska povahy veci však ide o konanie mimoriadne citlivé, pretože stav neistoty ohľadne určenia náhrady trov konania negatívne ovplyvňuje našu finančnú situáciu...*

... Pri efektívnom postupe odporcu bolo možné o našom nároku rozhodnúť v prijateľnom časovom intervale... od podania žaloby až doposiaľ uplynula doba takmer 10 rokov a vec doposiaľ nie je právoplatne skončená...“

6. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

7. Z obsahu sťažnosti, jej príloh ako aj z chronologického prehľadu úkonov ústavný súd zistil tieto podstatné skutočnosti o priebehu napadnutého konania:

- 25. septembra 2008 – podanie žaloby o určenie neplatnosti závetu,
- 15. marca 2010 – pojednávanie vo veci samej, späťvzatie žaloby zo strany žalobcov, okresný súd vydal uznesenie o zastavení konania sp. zn. 5 C 122/2008-146,
- 13. apríla 2010 – nadobudlo právoplatnosť uznesenie sp. zn. 5 C 122/2008-146 o zastavení konania s výnimkou výroku o trovách konania,
- 29. júla 2011 – Krajský súd v Košiciach vydal uznesenie sp. zn. 9 CoD 47/2010-171, ktorým zrušil uznesenie okresného súdu v časti výroku, ktorým boli žalovaní zaviazaní uhradiť trovy štátu a vo výroku, ktorým bolo vyslovené, že žiadny z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania,
- 8. júna 2012 – okresný súd vydal uznesenie 5 C 122/2008-176, ktorým zaviazal žalobcov zaplatiť žalovaným trovy konania,
- 27. júla 2012 – spis predložený na rozhodnutie o odvolaní žalobcov Krajskému súdu v Košiciach,

- 18. decembra 2012 – spis vrátený okresnému súdu ako predčasne predložený nakoľko v uznesení napadnutom odvolaním žalobcov nebolo rozhodnuté o trovách štátu,
- 17. apríla 2015 – spis opätovne predložený Krajskému súdu v Košiciach na rozhodnutie o odvolaní,
- 26. februára 2016 – vydané uznesenie Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 1 CoD 4/2015, ktorým vrátil vec okresnému súdu ako predčasne predloženú,
- 27. júna 2016 – vydané uznesenie okresného súdu sp. zn. 5 C 122/2008-201, v ktorom rozhodol o povinnosti žalobcov zaplatiť trovy štátu, uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 20. júla 2016,
- 17. januára 2017 – vydaný referát na vytlačenie príkazu na úhradu trov štátu, ktorý sa doručoval žalobcom,
- 27. januára 2017 – záznam o zložení trov štátu žalobcami,
- 8. marca 2017 – daný referát spis vyznač a založ, podpísaný zákonnou sudkyňou.

II.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práva alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom stanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

10. Sťažovatelia zároveň namietali aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

11. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ

ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

12. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 dohovoru, pozn.) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04).

13. Pokiaľ ústavný súd v ďalšom texte poukazuje na Občiansky súdny poriadok (ďalej len „OSP“), ide o platné znenie do 1. júla 2016.

14. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

15. Táto povinnosť súdu vyplývala z § 6 OSP, ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, v zmysle ktorej len čo sa konanie začalo, postupoval v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. V súčasnosti od 1. júla 2016 tieto povinnosti vychádzajú zo zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“), najmä z čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prieťahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní tvoriacich predmet úpravy

tohto poriadku. Povinnosť súdu konať bez prieťahov vyplýva z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne.

16. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

17. Čo sa týka hodnotenia právnej a skutkovej zložitosti napadnutého konania, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o trovách konania je rutinnou záležitosťou každodennej praxe súdov a vylučuje tým možnosť, pre ktorú by vznikol dôvod pre výrazné predĺženie napadnutého konania. V tejto súvislosti ústavný súd zároveň poukazuje na judikatúru ESLP, konkrétne na jeho rozsudok v prípade Čičmanec proti Slovenskej republike (rozsudok z 28. júna 2016 k sťažnosti č. 65302/11), ktorým ESLP okrem iného rozhodol aj o tom, že dĺžka konania napadnutého sťažnosťou nespĺňala požiadavku primeranej lehoty podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (a to aj napriek skutočnosti, že toto konanie v čase podania ústavnej sťažnosti prebiehalo podobne ako v tomto prípade už len vo fáze týkajúcej sa trov konania). Európsky súd pre ľudské práva v bode 50 uvedeného rozsudku konštatoval, že čl. 6 ods. 1 dohovoru vyžaduje, aby všetky stupne konania týkajúce sa rozhodovania o občianskych právach a záväzkoch vrátane konania nasledujúceho po rozsudku v merite veci (čo zahŕňa teda aj fázu konania týkajúcu sa trov) boli rozhodnuté v primeranej lehote.

18. V konaní o sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prieťahoch konania podieľa osoba, ktorá podala sťažnosť vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. V danom prípade sťažovatelia svojím správaním v napadnutom konaní pred okresným súdom neovplyvnili podstatnejším spôsobom jeho dĺžku tak, aby jej bolo možné pričítať podiel na stave, v akom sa vec nachádzala v čase podania sťažnosti ústavnému súdu.

19. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní.

20. Priebeh napadnutého konania pri rozhodovaní o trovách konania bol podľa názoru ústavného súdu poznačený značnou neefektívnosťou a opakovane nesprávnym postupom okresného súdu (dvakrát vrátený spis odvolacím súdom z dôvodu jeho predčasného predloženia, pozn.). Rozhodnutie o trovách konania v prípade zastavenia konania z dôvodu späťvzatia žaloby zo strany žalobcu považuje ústavný súd za jednoznačné a právne jednoduché, a teda nie je možné akceptovať, že o trovách konania nie je právoplatne rozhodnuté ani po 8 rokoch od právoplatnosti uznesenia o zastavení konania č. k. 5 C 122/2008-146 (predmetné uznesenie nadobudlo právoplatnosť 13. apríla 2010, pozn.).

21. Zo samotného priebehu napadnutého konania a vyjadrenia zákonnej sudkyne vyplýva, že omylom zákonnej sudkyne nebol spis opätovne predložený odvolaciemu súdu na rozhodnutie o odvolaní žalobcov proti uzneseniu o trovách konania č. k. 5 C 122/2008-176 z 8. júna 2012, ale omylom došlo k pokynu na založenie veci do archívu.

22. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k názoru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 122/2008 došlo k zbytočným priesťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

23. Pretože ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli postupom okresného súdu porušené, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priesťahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa sťažovatelia nachádzajú.

24. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

25. Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde, ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa čl. 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

26. Sťažovatelia sa domáhajú priznania finančného zadosťučinenia v sume 2 000 € z dôvodu pocitu právnej neistoty a sklamania z neprimeranej dĺžky konania, a to aj napriek ich aktívnemu prístupu ako účastníkov konania.

27. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade priznanie primeraného finančného zadosťučinenia prichádza do úvahy, avšak suma požadovaná sťažovateľmi nie je primeraná okolnostiam prípadu. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu.

28. S prihliadnutím na doterajšiu dĺžku konania vedeného pod sp. zn. 5 C 122/2008 a skutočnosť, že predmetom rozhodovania sú už len trovy konania, ústavný súd považoval priznanie sumy 500 € každému zo sťažovateľov za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

29. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia v konaní vedenom ústavným súdom advokátom JUDr. Milanom Slobodnikom. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže

v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

30. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2016, ktorá bola 884 €, a z priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2017, ktorá bola 921 €.

31. Úhradu priznal za štyri úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia sťažovateľov, podanie sťažnosti, podanie vyjadrenia) v súlade § 11 ods. 3 a §13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Úhrada za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2017 spolu s režijným paušálom (2x 8,58 €) a dva úkony právnej služby vykonanej v roku 2018 spolu s režijným paušálom (1x 9,21 €) predstavuje sumu trov konania celkom 765,31 € vrátane 20 % DPH, ktorej je právny zástupca sťažovateľov platiteľom (§ 18 ods. 3 vyhlášky).

32. Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov v lehote uvedenej v bode 4 výroku tohto nálezu.

33. Vzhľadom na čl.133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. júna 2018